

ויכוח שני

הקדמה שניה

כוללת ארבע הצעות גלויות וידועות

הצעה ראשונה

יסוד התורה ועיקר האמונה להאמין בתורה שבעל פה, והוא פירוש התורה שבכתב שקבל משה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה, ומהם נשתלשלה לחכמי המשנה והגמרא. והם זכרונם לברכה הסכימו לכתבה משום עת לעשות לה', שלא תשתכח מישראל התורה שבעל פה, וחיברו ספרים שונים, והעמידו כל דבר על בריו, וביארו לנו כל המצות והמשפטים באר היטב כאשר קבלום, והרבה מהם מצאו להם עדות ברורה מן התורה, ויש מהם בדרך אסמכתא בעלמא. גם כתבו כל הדינים שנפל בהם מחלוקת בקבלתם. וכל הנקרא בשם ישראל חייב להתאמין בתורה שבעל פה, ומי שאינו מודה בה, הרי הוא בכלל האפיקורסים, ומיתתו בכל אדם, אין צריך לא עדים ולא התראה ולא דיינים, אלא כל ההורגו עשה מצוה גדולה והסיר המכשול, כמו שכתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות ממרים ע"ש. וכן כל המכחיש בסתרי התורה ובמעשה בראשית, ומעשה מרכבה, המקובלים מפי רבותינו ז"ל, בספרים שחברו בענייני האלהות, ודאי שגם הוא נקרא אפיקורוס, שהרי כל אלו הדברים הלכה למשה מסיני הם עם שאר התורה שבעל פה וכו' שכתב הרמב"ם ז"ל בתחילת ביאורו על התורה.

והר' משה קורדובירו ז"ל בפרדס ש"א פ"ט עמד בזה וכתב כי יש שני פנים. הפן הראשון הוא, מי שלא ידע בהם כלל, והאמין באחד הפשוט בלתי ידיעת הספירות, כי לא נתגלו לו שערי אורה. האיש הזה ודאי אין ראוי שיקרא כופר חס וחלילה, ולא מקצץ בנטיעות חס וחלילה. דאי לא תימא הכי, היה מן הראוי שבהיות האדם יודע להבין, כשמגיע לחינוך המצות, יחנכוהו בענין האמונה בספירות וידיעתן, מה שלא מצינו כן. אבל אדרבה, אמרו כי ראוי להסתירן, ואין מוסרין דברים אלו אלא לצנועים וכו'. מה שאין כן בענין מציאות האל והאחדות, וענין תורה מן השמים, ונבואת משה ורוב עיקרי אהדת, כי בהיות הנער יודע קרוא, אביו ואמו יחנכוהו בהם, ויגלו לו פשטן של דברים לפי שכלו כאשר יוכל שאת. אמנם על האיש הזה יצדק אמרנו עליו, שלא זכה לראות מאורות מימיו, ולא טעם במתק התורה וצוף אמריה הנעימים, והנה מת באין חכמה, ולא ראה בטובה.

הפן השני הם אותם אשר יגלו להם ענין הספירות ומציאותם, ויכחישום מפני רוע תכונתם, כי הורגלו בחכמות חיצוניות ובילדי נכרים יספיקו, ואלו ודאי יקראו כופרים, מפני שהם מכחישים פירוש תורה שבעל פה וכו' יע"ש. ובכלל האמונה הוא להאמין בכל דברי רבותינו ז"ל, ואף על פי שיראה באיזה דבר מדבריהם שהוא רחוק וחזק מן הטבע, יש לנו לתלות החסרון בדעתנו ולא בהם, כי כל דבריהם היו ברוח נבואי שהיתה בקרבם, ולכן כל המלעיג על שום דבר מדבריהם נענש, כדאיתא בעירובין דף כ"א, ובגיטין דף

נ"ו, כל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת, ובכבא בתרא דף ע"ה. לגלג עליו אותו תלמיד [כו' נתן עיניו בו, ונעשה גל של עצמות] ע"ש. ואף באותם מדרשים שנחלקו, זה אומר בכה וזה אומר בכה, אלו ואלו דברי אלהים חיים הם, ואין בדבריהם שום דבר לבטלה, אלא הכל אמת, ושתי הסברות נכונות. וכדי שתבין אפרש לך מדרש אחד, ידוע הוא, כי נחלקו בית שמאי ובית הלל בבריאת שמים וארץ איזה מהם נברא תחילה, בית שמאי אומרים שמים נבראו תחילה, כדכתיב בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ. ובית הלל אומרים, הארץ נבראת תחילה, שנאמר ביום עשות ה' אלהים ארץ ושממים. ורבי שמעון בן יוחאי אמר שניהם נבראו בבת אחת שנאמר קורא אני אליהם יעמדו יחדיו. הרי שלש דעות חלוקות בענין זה, וכלם דברי אלהים חיים הם, כי בית שמאי שאומרים שמים נבראו תחלה, דבריהם אמיתיים בעולם הנקודים, ששם יצאו הספירות כסדרן, חסד תחלה, ואחר כך גבורה, ואחר כך תפארת הנקרא שמים, ומלכות הנקרא ארץ באחרונה. ובית הלל שאומרים ארץ נבראת תחלה, דבריהם אמיתיים בעולם העקודים, כי שם יצתה תחלה מלכות הנקרא ארץ, ואח"כ תפארת הנקרא שמים. ורבי שמעון בן יוחאי שאמר שניהם נבראו בבת אחת, דבריו צודקים בעולם הברודים, ששם נתקנו שניהם יחד כידוע. הרי כי אלו ואלו דברים אלהים חיים הם. גם מחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע אם בתשרי נברא העולם או בניסן, שורש מחלוקתם הוא על כניסת מוחי זעיר ונוק' בת"ת של הבינה, דמר סבר דבזמן הבריאה קדמה בחינת ניסן לשל תשרי, ומר סבר להיפך, וכלם דברי אלהים חיים הם, כי מר מיירי בסוד הנשמות, ומר מיירי בסוד העולמות, כמפורש בכתבי האר"י זלה"ה. וכן נחלקו רב ושמואל במסכת ברכות, מר סבר פרצוף היתה, ומר סבר זנב היתה, והכל אמת בבחינות שונות, כידוע מדרושי האר"י זלה"ה, וכיוצא בזה הוא בשאר העניינים שנחלקו רז"ל, הכל הוא אמת ויציב לפי המקום, והזמן, או העולם והבחינה. ודע כי אפילו ברברים שנאמרו בגמרא שנראין דברי מותר, ושלא בדקדוק, אין הדבר כן, אלא יש בהם פנימיות ורמז עצום, כגון הא דאיתא בבבא קמא דף ט"ל ב', תנו רבנן שור חרש שוטה וקטן שנגחו, ר' יעקב משלם חצי נזק, ופריך רבי יעקב מאי עבידתיה, אלא אימא ר' יעקב אומר משלם חצי נזק, עכ"ל. ומי שלא ידע הסוד שרמזו באמרם ר' יעקב משלם, יתמה ודאי ויאמר, דקארי לה מאי קארי לה, הלא התירוצ פשוט, כי איך יעלה בדעת להבין דר' יעקב משלם חצי נזק, אבל האמת הוא שכווננו להעירנו על סוד נסתר, ואין כאן מקום לדברים הללו. כלל העולה כי כל דברי רז"ל הם אמיתיים ומצודקים באין נפתל ואין עקש, ולא יבין אותם בעצם, אלא מי שמילא כרסו מהקדמות חכמי האמת זלה"ה.

הצעה שנייה

ידוע הוא ומפורסם הדבר, כי סיועים רבים היו להם לרז"ל, חכמי המשנה והתלמוד, על פירוש דברי התורה וענייני החכמות הרמוזות בה. האחד הקבלה שקבלו מפי רבותיהם דור אחר דור עד משה רבינו ע"ה. עוד היה בהם רוח נבואי וסיוע אלהי, וכמו שאמרו בפ"ק דבתרא דף י"ב,